

Kauno technologijos universiteto Ekonomikos ir verslo fakulteto (KTU [EVF](#)) finansų profesorius dr. Rytis Krušinskas

Savo finansinę ateitį turėtų planuoti kiekvienas - nepriklausomai nuo amžiaus. Jaunystėje turime daugiau laiko siekti užsibrėžtų finansinių tikslų, o sukaupta gyvenimo patirtis vyresniame amžiuje padeda priimti apgalvotus ir pagrįstus sprendimus. Svarbiausia - tinkamai pasinaudoti turima informacija, suvokti, kad rizika visuomet egzistuoja, ir imtis veiksmų.

Informacinė aplinka daro tam tikrą spaudimą tiek jaunam, tiek vyresniam žmogui. Šis spaudimas kyla dėl nuolat girdimų ekonominių terminų, tokių kaip infliacija, investavimas, grąža, pensijos, darbo užmokestis ir pan. Nors informacijos gausu, natūraliai kyla klausimas: ką su ja daryti ir kaip ja tinkamai pasinaudoti?

Yra paprastos, klasikinės, tačiau ne visuomet lengvai įgyvendinamos taisyklės: pinigai turi būti įdarbinti, kitaip jie nuvertėja; investavimas visuomet susijęs ne tik su galimybe uždirbti, bet ir su rizika prarasti; būtina turėti finansinio saugumo pagalbę, kuri padėtų ištikus nenumatytoms aplinkybėms.

Jaunam žmogui, tikėtina, paprasčiausias pirmasis žingsnis galėtų būti taupymas. Taupymą reikėtų suprasti kaip savo finansinės situacijos įvertinimą: kiek lėšų turime, kokios yra būtinos ir nebūtinos išlaidos, bei kaip suplanuoti, kad bent dalį pajamų būtų galima atidėti ateičiai. Pasiryžimas siekti užsibrėžtų taupymo tikslų – vadinkime tai finansine disciplina – turėtų būti suvokiamas ne kaip varginanti našta, o kaip sąmoningas vidinis sprendimas.

Laikas - investuotojo pusėje

Įkvepiantys pavyzdžiai dažnai skatina imtis veiksmų, o finansų pasaulyje žmonės ypač motyvuoja sėkmės istorijos. Tad pažvelgus į ilgalaikio investavimo perspektyvą per istorinių duomenų prizmę ir pasirinkus gerai žinomus akcijų rinkų indeksus, tokius kaip JAV „S&P 500“, Vokietijos „DAX“ ar Japonijos „NIKKEI 225“, galima įvertinti investicijų vertės dinamiką.

Kalbant apie investavimą ir grąžą, svarbu aiškiai apibrėžti, kokiam laikotarpiui taikomas vertinimas, ir suprasti, kad per ilgą laiką gali įvykti įvairių pokyčių. Vis dėlto, žvelgiant iš šiandienos – 2025 m. gegužės mėnesio – perspektyvos ir atsigręžiant, tarkime, daugiau nei 20 metų atgal, į 2005 m. pradžią, matyti šie pokyčiai: „S&P 500“ indeksas išaugo beveik 4 kartus, „DAX“ – 4,5 karto, o „NIKKEI 225“ – apie 2,3 karto. Vertinant vidutinę metinę grąžą, ji siekia maždaug 6–9 proc.

Ar tai daug, ar mažai – kiekvienas sprendžia individualiai, tačiau šie skaičiai aiškiai atskleidžia nuoseklią ilgalaikio augimo tendenciją. Atsargesni investuotojai gali atkreipti dėmesį, kad toks prieaugis nėra garantuotas ir labai priklauso nuo pasirinkto vertinimo laikotarpio. Svarbu suvokti, kad nuo rinkos svyravimų neapsaugotas nė vienas, tačiau ilgalaikės augimo tendencijos išlieka tvarios. Be to, istoriniai duomenys rodo, kad po prastesnių metų dažnai seka reikšmingas kilimas ateityje.

Nors investavimas visuomet susijęs su rizika, ilgam laikotarpiui įdarbintos lėšos dažnai leidžia pasiekti geresnių vidutinių rezultatų.

Išsilavinimas kaip ilgalaikė investicija

Jaunas žmogus, greičiausiai, savo finansinio raštingumo kelią pradės nuo taupymo, išlaidų planavimo ir prioritetų nustatymo. Tai padės ne tik geriau kontroliuoti kasdienes sąnaudas, bet ir palaikyti nuoseklų taupymo tempą. Stebuklingų metodų čia nėra – svarbiausia finansinė disciplina.

Taip pat verta pagalvoti apie ilgalaikę naudą, kurią gali suteikti lėšų nukreipimas į savo žinių įgijimą ir kaupimą. Asmeninės gražos vertinimas apima ne tik būtinas pragyvenimo sąnaudas bei pačių studijų finansavimą, bet ir galimybes, kurias atveria įgyta kvalifikacija. Žinoma, toks analizės būdas reikalauja daugybės prielaidų, įskaitant pinigų vertės pokyčius bei laiko veiksnį. Vis dėlto, atsižvelgiant į dabartinę ekonominę situaciją, galima sudaryti vertinimo modelį, leidžiantį apskaičiuoti tokio pasirinkimo atsiperkamumą.

Įsivaizduokime jaunuolį, kuris bakalauro studijoms skiria 3, o magistro – dar 2 metus.

Sakykime, kad bakalauro studijų metais jis kasmet sumoka po 3,2 tūkst. eurų už mokslą, o magistro – po 4,6 tūkst. eurų. Pragyvenimui kiekvieną mėnesį jam reikia bent 500 eurų.

Studijuodamas jis nedirba, todėl praranda galimybę gauti minimalų atlyginimą už nekvalifikuotą darbą. Baigęs studijas, tarkime, jis gauna bent vidutinį darbo užmokestį, kuris kasmet didėja 2 proc.

Remiantis šiomis prielaidomis, galima apskaičiuoti, kiek metų prireiktų, kad per studijų laikotarpį patirtos išlaidos būtų padengtos iš didesnių pajamų ir geresnių karjeros perspektyvų. Konservatyvus vertinimas rodo, kad tam prireiktų maždaug 8 metų – per šį laikotarpį sukauptas žinių kapitalas pradėtų atsipirkti. Jei mokslai būtų finansuojami valstybės (nebūtų vertinama studijų kainos dedamoji), šis laikotarpis sutrumpėtų dar labiau. Be abejo, tai tik hipotetinis scenarijus, grindžiamas tam tikromis prielaidomis, todėl rezultatai gali kisti priklausomai nuo konkrečių aplinkybių – studijų kainų, darbo užmokesčio ar ekonominių sąlygų. Vis dėlto bendros tendencijos išlieka stabilios ir neturėtų reikšmingai pakeisti bendro vaizdo.

Iš šio pavyzdžio galime išskirti keletą svarbių išvalgų: perspektyvios specialybės dažnai leidžia uždirbti daugiau nei vidutiniškai, todėl verta domėtis darbo rinkos tendencijomis; ilgalaikis, nuoseklus požiūris į asmeninius finansus paprastai duoda teigiamą rezultatą; norint pradėti kaupti ar vertinti savo pasirinkimų finansinę naudą, nereikia būti ekspertu – tam gali pakakti ir bazinių žinių, kurias galima įgyti dar studijuojant, pavyzdžiui, pasirenkant finansų žinias lavinančius modulius.

O jeigu pats galėčiau sugrįžti į paskutines mokyklos klases ar pirmąjį universiteto kursą, tikriausiai elgčiausi kitaip – daugiau taupyčiau ir investuočiau. Šias mintis dabar skatina sukaupta patirtis bei platesnė informacinė aplinka, suteikianti daugiau žinių ir galimybių mokytis iš sėkmės bei pamokančių istorijų. Todėl manau, kad labai svarbu ir

rekomenduočiau kiekvienam jaunam žmogui įsivertinti, kokią grąžą gali duoti investicijos į išsilavinimą.

